

TAIPALSAARI Vaateranta

6

Kivi-varhaismetallikautisen asuin-
paikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1994

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Taipalsaari Vaateranta
Muinaisjäännytyyppi: kivikautinen (kampakeraaminen) asuinpaikka, punamultahautoja, varh.metallikautisia keramiikkalöytöjä (Luukonsaaren keramiikka?)

Inventointinumerot: 6 (T. Miettinen 1975)

Paikan nimi: Vaateranta (ent. Rättiranta)

Lääni: Kymenlääni
Kunta: Taipalsaari
Kylä: Jauhiala

Tila, rek.no: -, 1:322
Maanomistaja: Katri Valtonen
Osoite: Pehtoorintie 30
53300 Lappeenranta

Tila, rek.no: Niemenpää, 1:53
Maanomistaja: M. Kuusela Ky
Osoite: Snellmaninkatu 1
53100 Lappeenranta

Tila, rek.no: 1:383, Pyysalo (ent. Pyysinki, Kankaanranta)
Maanomistajat: Helena Kemiläinen
Osoite: Oksatie 2
53950 Lappeenranta
Olli Valpas
Jauhialantie 424
54915 Lappeenranta

Peruskartta: 3134 05 TAIPALSAARI
Koordinaatit: $x = 6780.70 - 80$
 $y = 30558.58 - 75$
 $z = 79.5 - 81$

Rahoittaja: museovirasto/ao/koekaivausryhmä
Tutkimusaika: 30.5 - 10.6. 1994
Tutkimustapa: koekaivaus, koeojat ja -kuopat
Tutkimusala / kaivausala: 10 000 m² / n. 80 m²

Kaivauksenjohtaja: fil.yo. Simo Vanhatalo
Piirtäjä: FK Vesa Laulumaa
Kaivajien lukumäärä: 3-5, kunnanpalkkaamia nuorukaisia ja koululaisia

Kaivauslöydöt:	KM 28316: 1 - 240. (Kemiläisen tontin alanumerot 1-150, Valtosen tontin alanumerot 151-240). Diar. 13.7. 1994
Valokuvat: Diat:	k. 1-5, f. 100348-352, luettelo s. 7, s. 19 d. 32201-209, luettelo s. 7
Kartat:	Yleiskartta 1:2000, A3, laadittu kunnan kaavakartan pohjalle, s. 11 Valtosen tontilta: Yleiskartta 1:200, A4, s. 12 Pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100, A4, s. 13 Tasokartta 1:50, taso 1, A3, s. 14 Tasokartta 1:50, taso 2-4, A3, s. 15 Kemiläisen tontilta: Yleiskartta 1:100, A4, s. 16 Pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100, A4, s. 17 Kuuselan tontilta: Yleiskartta 1:200, A4, s. 18
Karttaotteet:	GT 6-kartta, 1:200 000, A4, s. 8 Peruskartta 3134 05 TAIPALSAARI, 1:20 000, A4, s. 9 Kaavakartta 1:2 000, A3, s. 10
Aikaisemmat tutkimukset:	Kaivaus: J. Ailio 1930 (40 m ²) Tarkastus: O. Keskitalo 1970 Tarkastus: P. Sarvas 1970 Kaivaus: J. Rätty 1970 (n.5 m ²) Kaivaus: J. Rätty 1971 (250 m ²) Inventointi: T. Miettinen 1975 Kaivaus: J.-P. Taavitsainen 1978 (320 m ²) Kaivaus: T. Jussila 1989 (41 m ²) Kaivaus: T. Jussila 1990 (175 m ²) Projekti: Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen Muinai-Saimaa-projekti 1992 (T. Kirkinen)
Aikaisemmat löydöt:	KM 9132, 9317:1-20, 10316:1-2, 10866:1-2 KM 18188:1-27 (punamultahauta: meripihkaa, liuskerenkaita, keramiikkaa, J. R. 1970) KM 18272:1-4

EKM 3189-95, 3240, 3266-79, 3281, 3284,
3286-92, 3294-98, 3301-10, 3312-17, 3319-38

Tutkimusperuste: Muinaisjäännösalueen reuna-alueiden
rakennushankkeet.

TUTKIMUSMENETELMÄT:

Koekaivausryhmän tehtäväksi oli annettu kolmen eri rakennuspaikan tutkiminen laajan tunnetun muinaisjäännösalueen ympärillä. Tutkimusaikaa oli kaksi viikkoa. Suunniteltujen rakennuksien paikoille mitattiin koeojat, joita täydennettiin koekuopituksella. Myös kunnan suunnitteleminen viemäri- ja vesijohtolinjojen paikat tarkastettiin. Kaivaminen suoritettiin ensisijaisesti lapioilla ja löytökohdissa käytettiin lastoja. Yleiskartta laadittiin kunnan kaavakartan pohjalle. Kaivausten kuluessa löytöjen levintää seurattiin Reflex 2.0 - tietokantaohjelmalle laaditun luettelointisovelluksen avulla, jotta havaintotiedot voitiin optimoida tutkimuksissa.

KOHITEIDEN KUVAUS JA LÖYDÖT:

Yleistä

Vaaterannan muinaisjäännösalue sijaitsee noin 4.1 km kaakkoon Taipalsaa-
ren kirkosta, Kirjamoinisalmen pohjoispuolella, kunnan uimarannan ympärillä.
Kivikautinen asuinpaikka-alue on mäntyjä kasvavalla hiekkakankaan rinteellä,
joka viettää etelään Saimaan rantaan. Vaaterannantien (Jauhialantien) etelä-
puolella muinainen Suur-Saimaan rantatörmä on selvästi näkyvässä nykyistä
Saimaan vedenpintaa on noin 4 metriä ylempänä eli noin 80 m mpy:n korke-
uskäyrällä. Ranta on savinen ja kaislittunut, jonka takia sitä on paikoin ruopat-
tu. Uimarannalle oli ajettu lisää hiekkaa. Tutkimuskohteen pohjoispuolella on
Saimaanharjun kerrostaloalue, jonka rakentaminen on aloitettu 1970-luvulla.

Valtosen tontti:

Koekaivaukset aloitettiin kiireellisimmästä kohteesta eli Valtosen tontilta. Se
sijaitsee uimarannan itäpuolella. Tontti oli hyvin pitkä ja ainoastaan 14 m le-
veä. Tontin yläpäähän oli suunniteltu 1.5-kerroksinen asuintalo ja autotalli.
Tontin yläosan tasanteella kasvaa männikköä ja tontin alavassa eteläosassa
lehtimetsää. Rantaan johtava tie oli tuhonnut osan muinaista rantatörmää.
Tontin rannanpuoleista osaa oli muokattu nurmikkoa varten ja uimarannan
ruoppauksesta tullut savi oli siirretty tontin alaosan tasanteelle täytemaaksi.
Asuintalon rakennuspaikalle mitattiin 24 m:n pituinen ja metrin levyinen, etelä-
pohjoissuuntainen koeoja. Koeojan parhaalle löytökohdalle tehtiin 2 m x 4 m

suuruinen laajennus. Koeojalla saatiin selville löytöjen levintä vanhan rantatörmän ala- ja yläpuolilla. Tontin yläosan maaperä oli karkeahkoa hiekkaa.

Koeojan pohjoispää oli löydötön ja maaperä oli puhtaan harmaanruskeaa hienoa hiekkaa. Löydöt keskittyivät rinteeseen törmän taitteeseen ja sen yläpuolelle, 79.50-80.50 m mpy:n korkeudelle heikosti likamaan värjäämään hienoon hiekkaan. Koeojan laajennuksesta tuli keramiikka-, pii- ja kvartsilöytöjen lisäksi palanutta luuta. Niiden joukossa oli mm. yksi nikamankappale (alanumero :164, ruudusta 209/98). Keramiikka oli tekstiilipainannekoristeiselta ja ajoittuu varhaismetallikaudelle. Sekoitteena oli käytetty mm. asbestia (esimerkiksi löydöt :211, :214, :222 ja :232). Myös muutamia kampaleimoin koristettuja saviastianmuruja löytyi, mutta ne olivat hyvin pieniä. Kiviesineistöön kuului mm. diabaasikaavin (:208, ruudusta 208/99) ja retusoitu diabaasiesine (:220, ruudusta 209.1/99.2).

Löytömäärät ja suhteelliset osuudet kokonaismääristä:

Valtosen tontilta:	kpl	% / kpl	paino g	% / paino
saviastianpaloja	864	74.87	539.1	37.06
palanutta luuta	204	17.68	58.4	4.01
kiviesineen katkelmia	6	0.52	14.0	0.96
kvartsia	58	5.03	830.8	57.11
pii-iskoksia	22	1.91	12.5	0.86
yhteensä	1154	100.0	1454.8	100.00

Löytöjen kapea levintäalue viittaa siihen, että asuinpaikasta olisi osa huuhoutunut pois. Muinaisen Saimaan aaltojen aiheuttama eroosio oli luultavasti vaikuttanut voimakkaasti kuluttaen paikan jyrkkää rantatörmää.

Tontin rakennuspaikka saatiin tutkittua. Tien länsipuolelle tehdystä koeojasta ja -kuopista ei enää löytynyt mitään esihistorialliseen aikaan viittaavaa.

Kemiläisen tontti (entinen vallesmanni Pölläsen tontti)

Nykyisen Kemiläisen (Ailion kertomuksessa Pölläsen) tontin päärakennus on rakennettu 1918 (peruskorjattu v. 1993) ja tämä rakennus oli samalla paikalla jo J. Ailion kaivaessa tontilla v. 1930 (ks. Ailion kaivauskertomuksen yleiskarttaa ja valokuvia). Kemiläisen tontilla kasvaa suuria mäntyjä kaivausalueen eli suunnitellun vajarakennuksen kohdalla. Koekaivausten aikana vajarakennuksen tarkkaa paikkaa ei vielä tiedetty, koska rakennuksena käytettävää hirsiaitaa maanomistaja ei ollut vielä hankkinut. Kaivausalueen kohdalla olleet sähkötolppa ja männyt estivät laajemman yhtenäisen kaivausalueen avaamisen. Vajan paikalle kaivettiin koekuoppia paikkoihin, joissa ei ollut mäntyjä ja niiden taimia kaivamisen esteenä. Koekuopat, joista tuli löytöjä laajennettiin ja yhdistettiin koeojiksi. Alueen koekuoppia yhdistelemällä saatiin 8 m:n pituinen ja 0.5 m:n levyinen koeoja ja sen itäpäähän poikittainen, pohjoissuuntainen (353 gon) 6 m:n koeoja.

Löydöt tulivat keskimäärin 10 - 15 cm syvyydestä turpeen alaosaan mitattuna. Saviastianpaloja löytyi runsaasti, niiden koristeena oli kampaleimoja ja kuoppia. Koeojan kerroksesta 1, ruudun 100/200 kohdalta löytyi saviesineen katkelma (:13), joka voi olla peräisin idolista. Löytökohdalla koeojaa laajennettiin, mutta siitä ei löydetty lisää idolinkappaleita. Löytöpaikan maaperä oli punertavanruskeaa, kivetöntä hiekkaa. Ruudusta 105.5/205 löytyi lehdenmuotoinen hioin (:78). Löydöt viittaavat selvästi kampakeraamiseen asuinpaikkaan.

Löytömäärät ja suhteelliset osuudet kokonaismäärästä:

Kemiläisen tontilta:	kpl	% / kpl	paino g	% / paino
kiviesineitä	1	0.165	480.0	15.968
kvartsi-iskoksia	16	2.640	247.5	8.233
pii-iskoksia	43	7.096	58.5	1.946
saviastianpaloja	545	89.934	2219.0	73.819
saviesineen katkelmia	1	0.165	1.0	0.033
yhteensä	606	100.000	3006.0	100.000

Kemiläisen tontin rantaan on suunniteltu pienehkö omakotitalon paikka. Alue oli vanhaa rantapelttoa, johon oli äskettäin rannasta nostettu savea. Peltto oli kynnetty ja äestetty ennen kaivausten alkamista. Pellon yläosasta löytyi yksi epämääräinen iskos. Maaperä oli rakennuspaikalla savihiesua ja pellon yläosassa hiekkaa.

Kuuselan tontti

Kuuselan tontilla oli vuosisadan alussa rakennettu pieni asuinrakennus, joka oli ollut muutaman vuoden asumattomana. Pihalla kasvoi omenapuita ja marjapensaita. Talon eteläpuolella oli käytössäoleva kasvima. Muualla tontilla kasvoi koivikkoa ja koko kasvillisuus oli päässyt villiintymään.

Tontille kaivettiin 12 x 1 m:n suuruinen koeoja, joka osoittautui löydöttömäksi, kuten koeojan eteläpuolelle tehdyt koekuopatkin.

Maaperä oli koeojassa soransekaisista hiekkaa, joka muuttui syvemmällä hiekkaksi. Ylemmissä koekuopissa maaperä oli hienoa hiekkaa, mutta alemmissä savea. Tontin alaosan savisuus on aiheuttanut sen, ettei paikka ole kelvannut asuinpaikaksi, varsinkaan kun alueen länsipuolella on asuinpaikaksi paremmin sopivia alueita.

Uimarannan alue:

Uimarannan ja suojelualueen rajalle kaivettiin muutamia pieniä koekuoppia, koska alueen eteläosaan lähelle rantaa kunta oli suunnitellut viemäriinjan. Koekuopista ei tullut löytöjä.

TUTKIMUSTULOKSET JA JATKOTOIMENPITEET

Valtosen ja Kemiläisen tonteilla suoritettujen koekaivaukset osoittivat, että Vaaterannan esihistoriallinen muinaisjäännösalue ulottuu laajalle rantavyöhykkeelle. Asuinpaikkajäännökset muuttuivat alueen itäosaan mentäessä nuoremmiksi ja ehkä myös pienialaisimmiksi. Koekaivausten yhteydessä voitiin kaivaa vain suunnitellut rakennuspaikat, joten tarkempaan muinaisjäännöksen laajuuden selvittämiseen ei ollut mahdollisuuksia.

Arkeologian osaston aluevalvoja Matti Huurre kävi kaivausten jälkeisellä viikolla tutustumassa ko. kohteisiin ja totesi rakennuspaikkojen tutkimukset riittäviksi. Museovirasto myönsi tietyn rajoituksen rakennustoille luvat. Varsinkin Vaaterannan uimarannan yläpuolisella alueella tarvitaan lisätutkimuksia.



Simo Vanhatalo

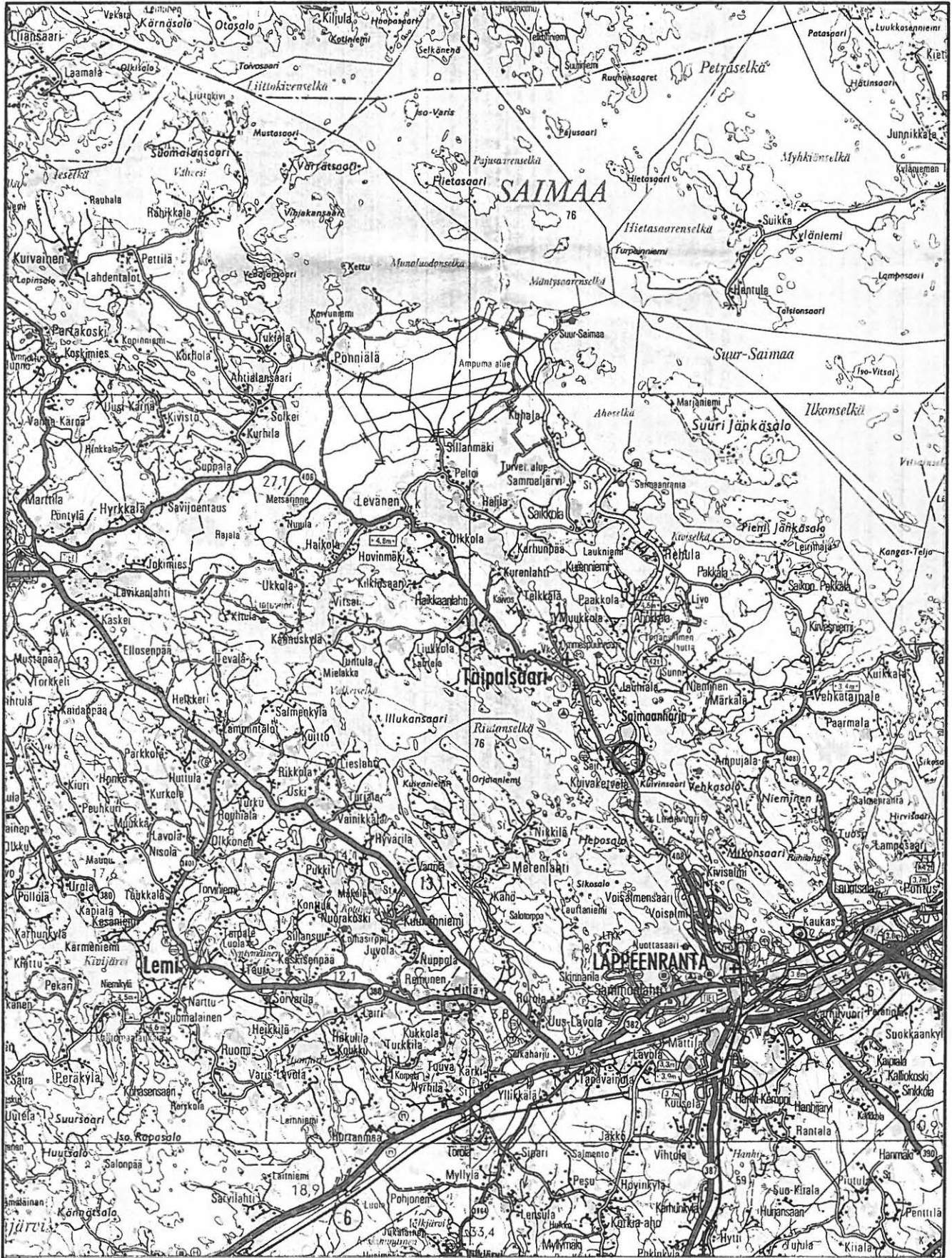
Helsingissä 7.4. 1995

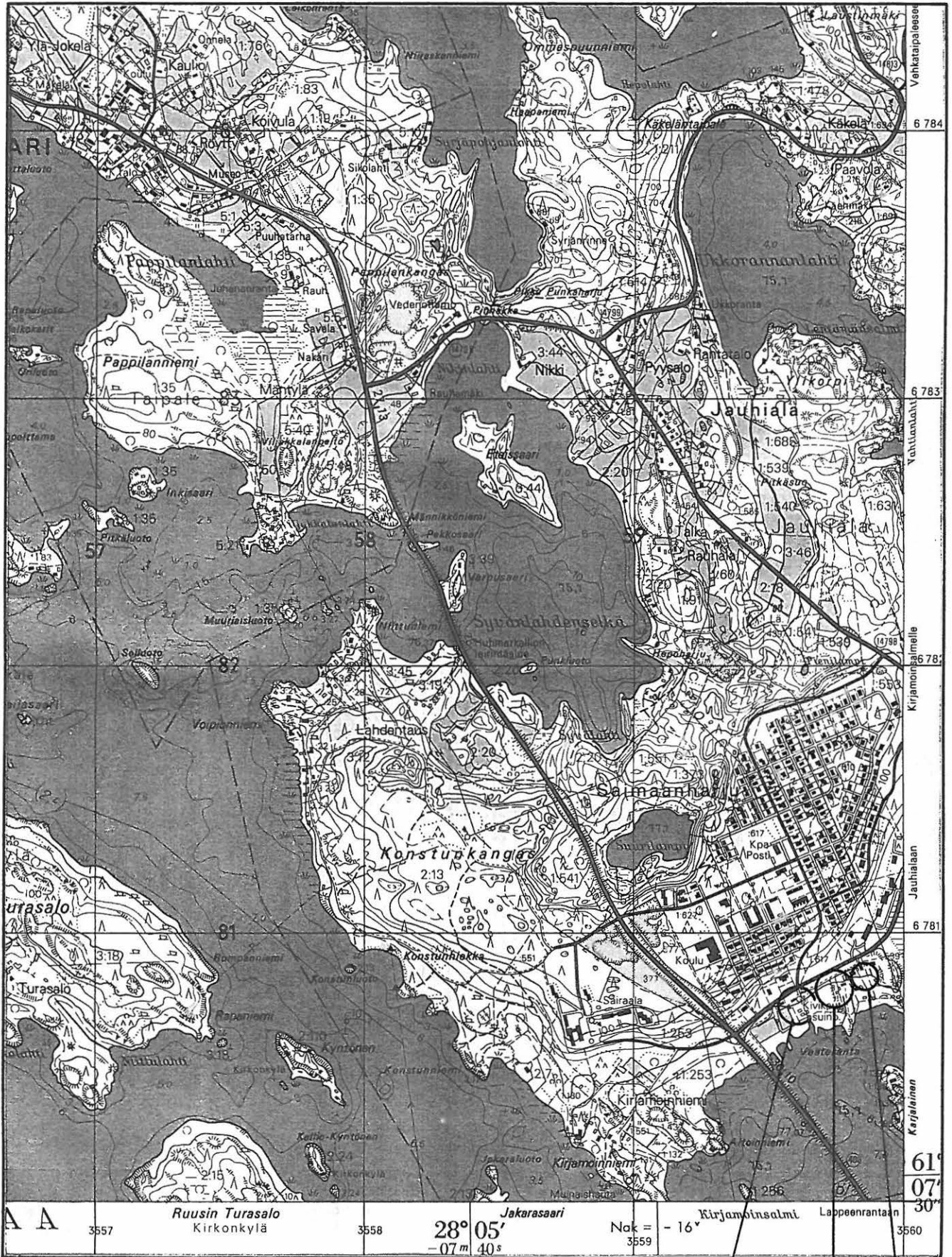
VALOKUVALUETTELO:

Kuvan / f. numero	aihe:	kuvaaja S. Vanhatalo
1. / f. 100348	Muinainen rantatörmä, noin 80 m mpy korkeuskäyrällä Valtosen tontilla, kuvattu idästä.	
2. / f. 100349	Valtosen tontin koeojaa kaivetaan, kuvattu kaakosta.	
3. / f. 100350	Kemiläisen tontti ja v. 1918 rakennettu asuinrakennus, kuvattu koillisesta.	
4. / f. 100351	Kemiläisen tontin koeojaa kaivetaan, kuvattu eteläkaakosta.	
5. / f. 100352	Kuuselan tontin koeojan paikka, kuvattu kaakosta.	

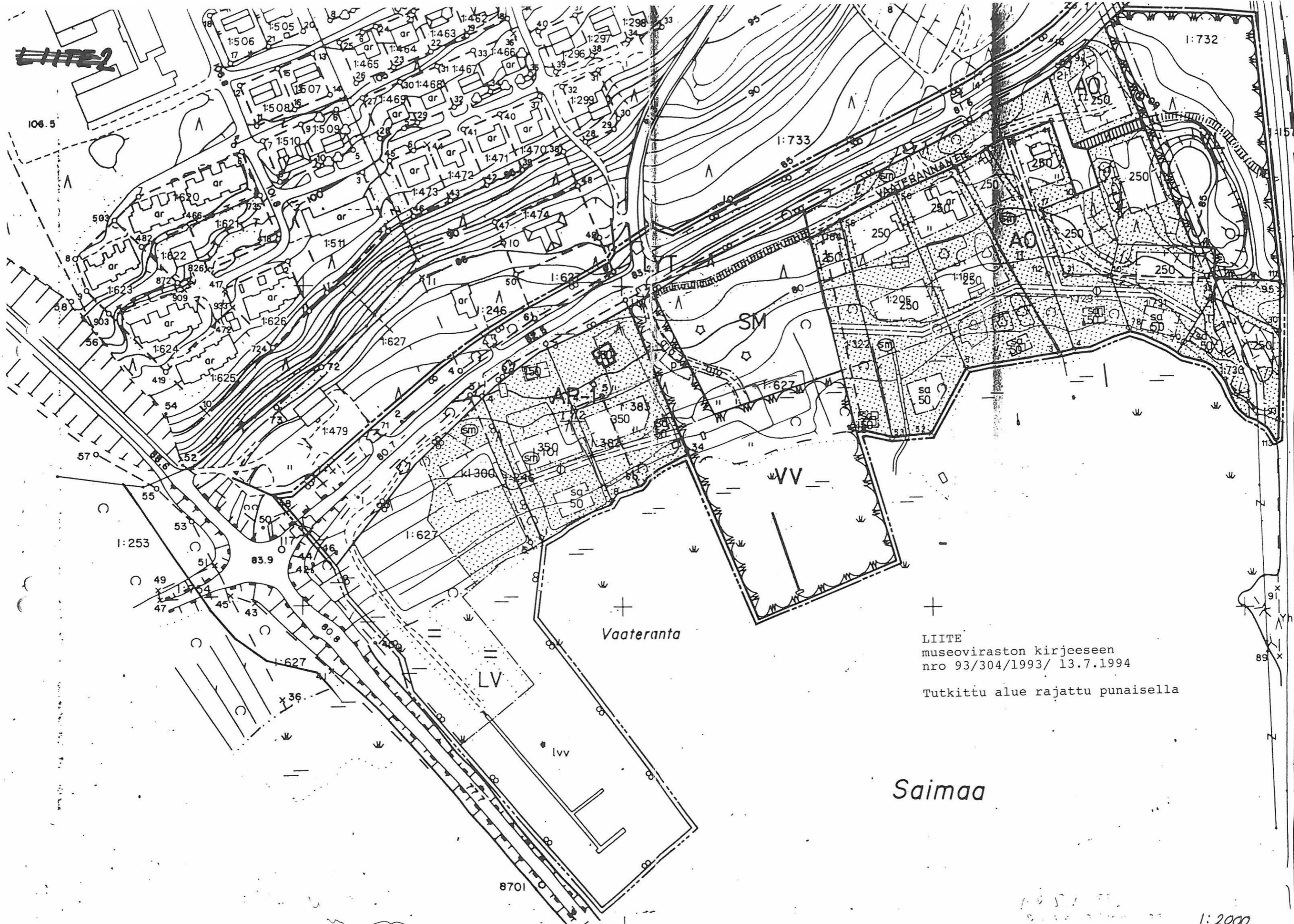
DIALUETTELO:

Dianumero:	aihe:	kuvaaja S. Vanhatalo
1. / d. 32201	Valtosen tontin läpikulkeva tie ja vasemmalla 24 m:n pituinen koeoja, kuvattu pohjoisluoteesta.	
2. / d. 32202	Muinainen rantatörmä, noin 80 m mpy korkeuskäyrällä Valtosen tontilla, kuvattu idästä.	
3. / d. 32203	Valtosen tontin koeojaa kaivetaan, kuvattu kaakosta.	
4. / d. 32204	Valtosen tontin koeojaa kaivetaan, kuvattu kaakosta.	
5. / d. 32205	Yleiskuva Vaaterannan lahdelle, kuvattu koillisesta Valtosen rannasta.	
6. / d. 32206	Kemiläisen tontti ja v. 1918 rakennettu asuinrakennus, kuvattu koillisesta.	
7. / d. 32207	Kemiläisen tontin eteläosan peltoa, kuvattu kaakosta.	
8. / d. 32208	Kemiläisen tontin koeojaa kaivetaan, kuvattu eteläkaakosta.	
9. / d. 32209	Kuuselan tontin koeojan paikka, kuvattu kaakosta.	





Kemiläinen Kuusela
Valtonen



LIITE 2

LIITE
museoviraston kirjeeseen
nro 93/304/1993/ 13.7.1994
Tutkittu alue rajattu punaisella

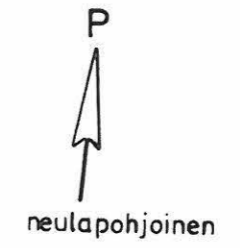
Saimaa

1:2000

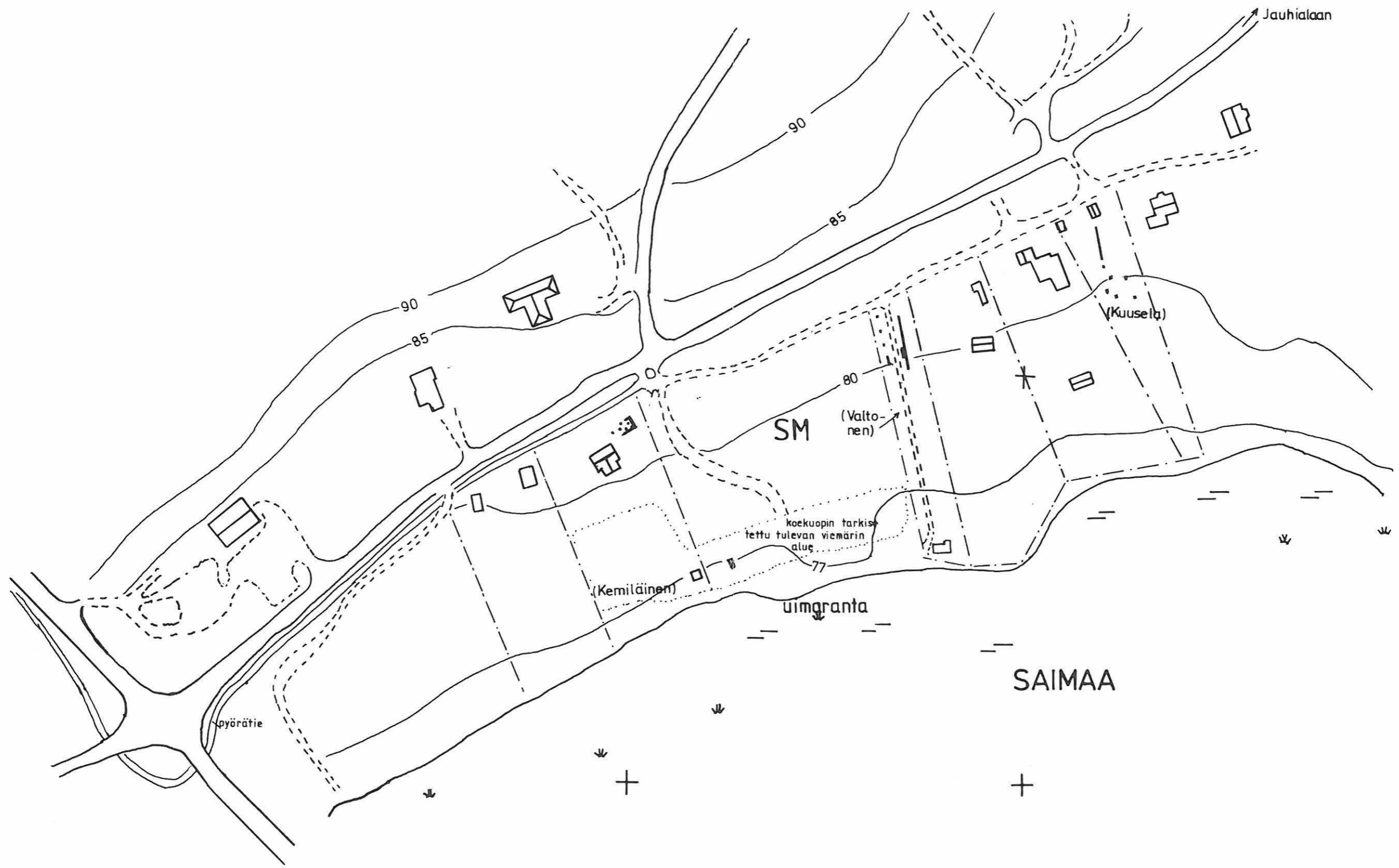
TAIPALSAARI JAUHIALA VAATERANTA S. Vanhatalo 1994

YLEISKARTTA (pohjana käytetty kunnan kaavakarttaa)

MK 1:2000



Piirt. V. Laulumaa





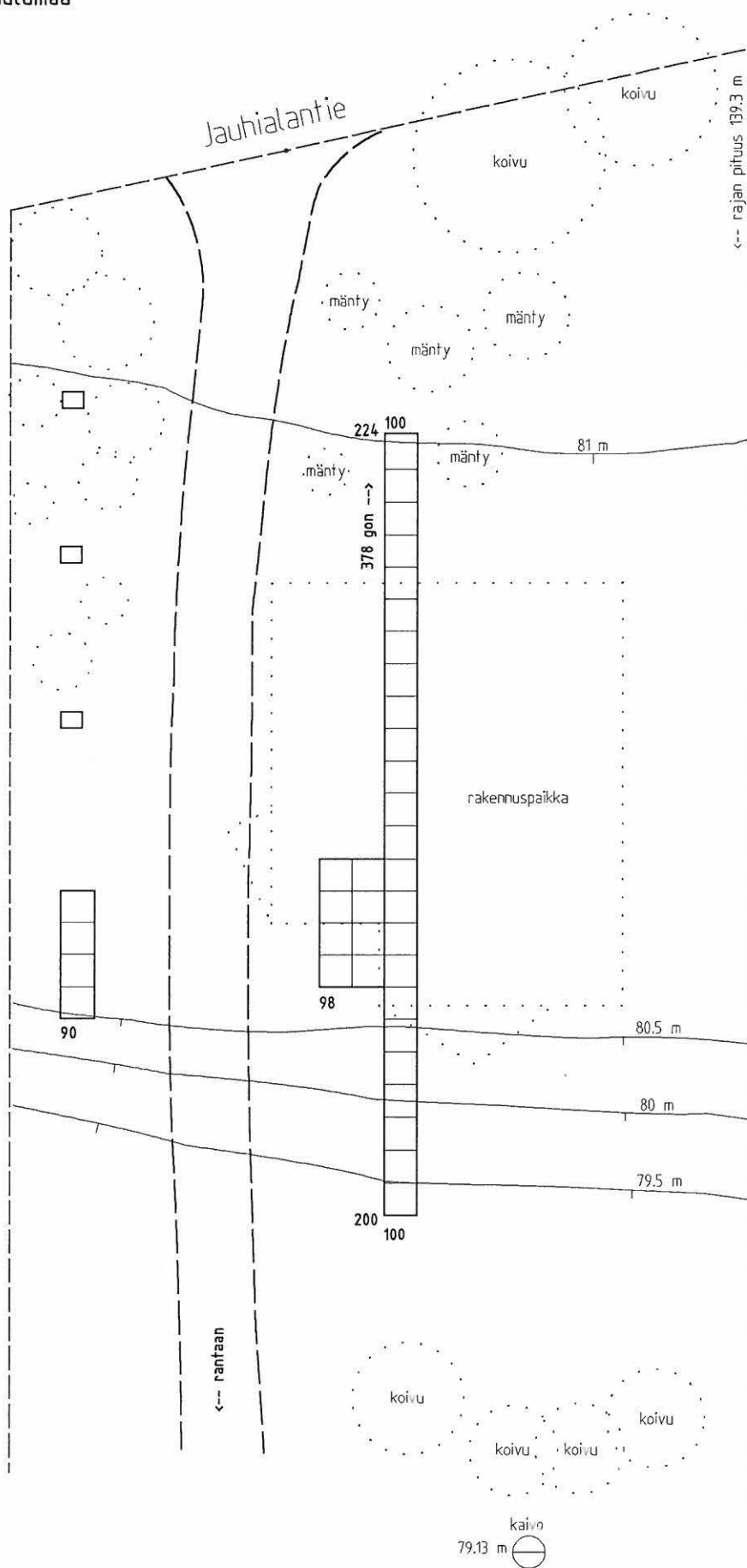
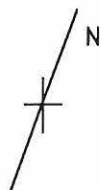
Taipalsaari (Jauhiala) Vaateranta (Valtonen)

Simo Vanhatalo 1994

yleiskartta 1:200 

kartoittaja Vesa Laulumaa

-  koeoja
-  koekuoppa



TAIPALSAARI (JAUHIALA) VAATERANTA (VALTONEN)

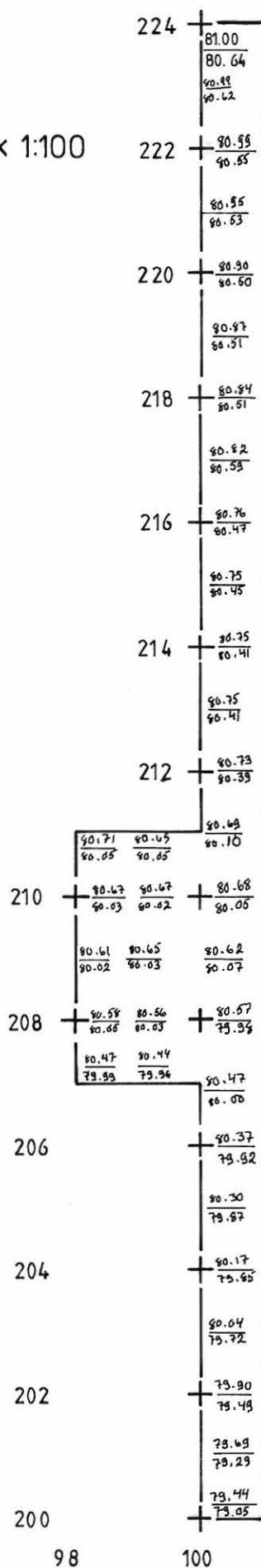
S. Vanhatalo 1994

KOEOJA 200-224/100

Pinta- ja pohjavaaituskartta, mk 1:100

Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa



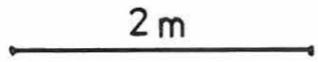
TAIPALSAARI (JAUHIALA) VAATERANTA (Valtonen)

S. Vanhatalo 1994

KOEJOJA 200-224/98-100

TASO 1

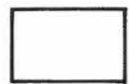
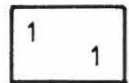
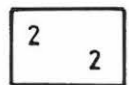
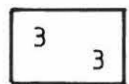



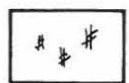
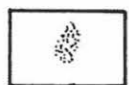

MK 1:50

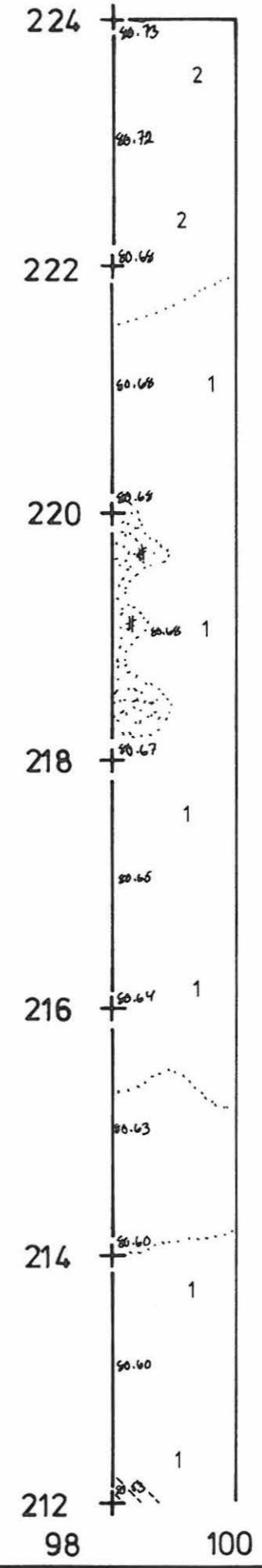
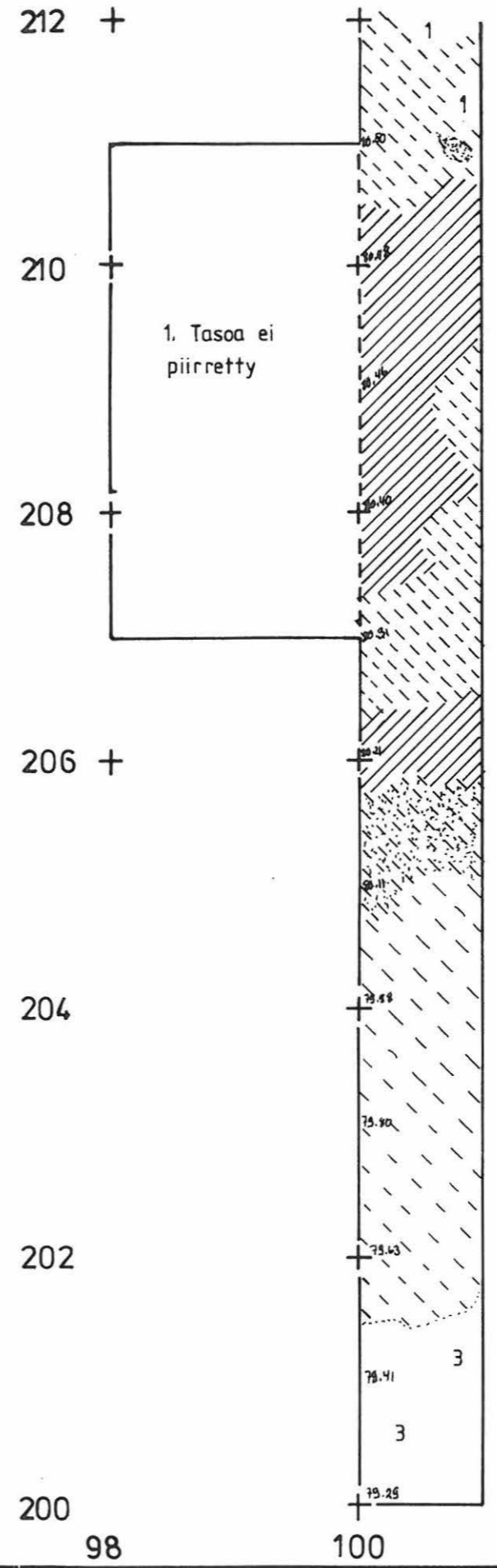


Korkeudet m mpy.

Piirt. V. Laulumaa



-  vaalea hiekka
-  ruskea hiekka
-  karkea hiekkaa
-  harmaa hieta
-  heikko harmaa likamaa
-  rinteeseen valunut hiekkaan sekoittunut heikko harmaa likamaa
-  noensek. harmaa likamaa
-  hiili
-  noki
-  punert. likamaa



TAIPALSAARI (JAUHIALA) VAATERANTA (Valtonen)

S. Vanhatalo 1994

KOEJOJA 200-224 / 98-100, ruudut 98/207-210, 100/202-210

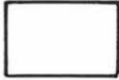
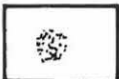





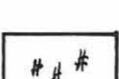
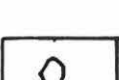
TASOT 2-4

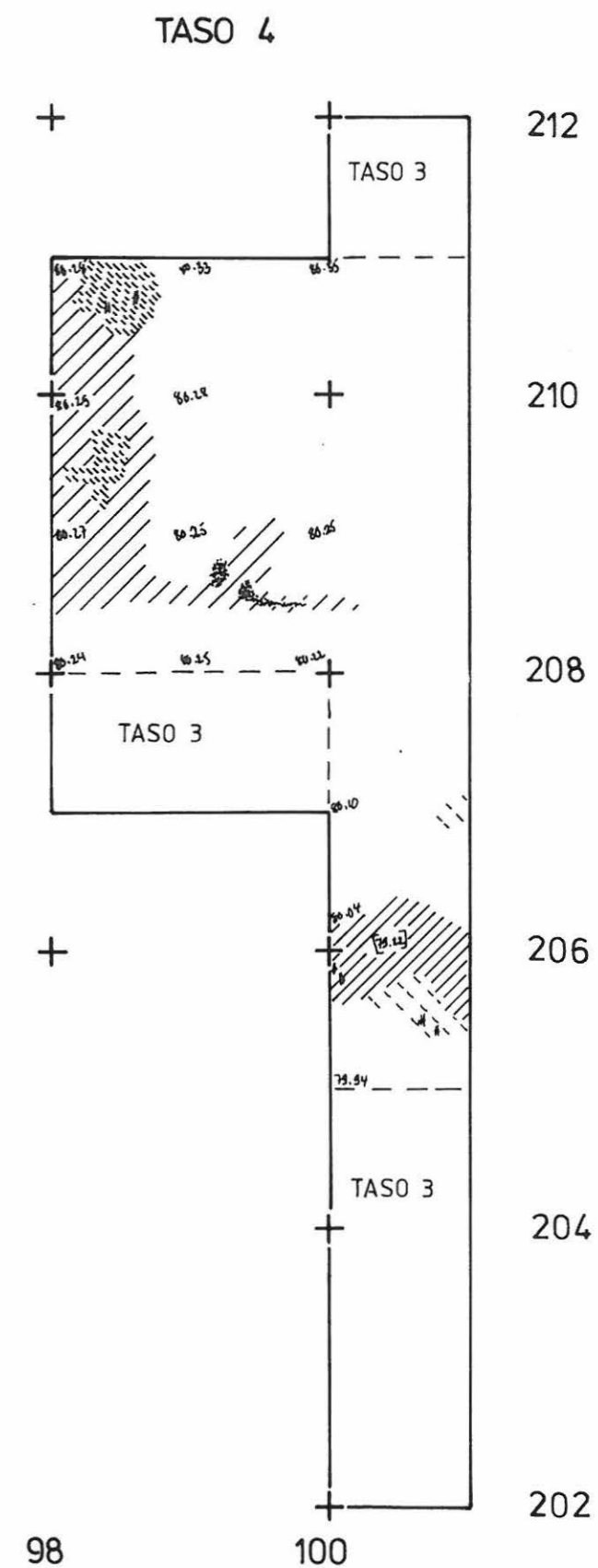
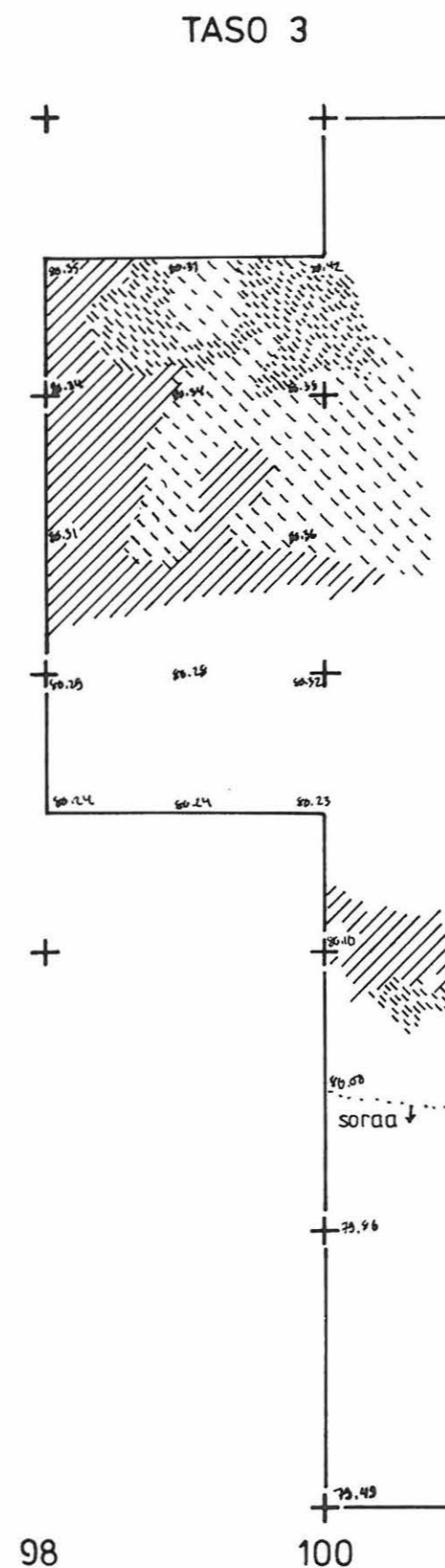
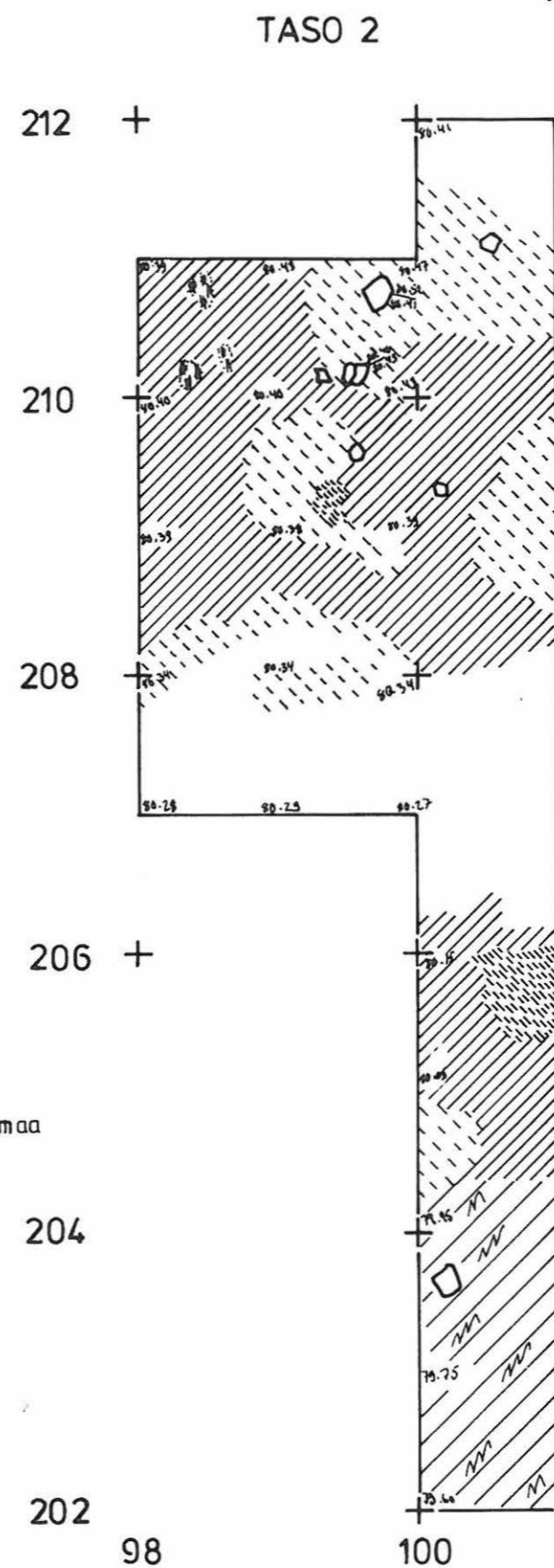
MK 1:50

2 m

Korkeudet m mpy.

Piirt. V. Laulumaa

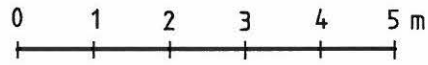
- | | |
|---|---|
|  | vaalea hiekka |
|  | nokimaa |
|  | punert. likamaa |
|  | heikko punert. likamaa |
|  | harmaa likamaa |
|  | heikko harmaa likamaa |
|  | sekoittunut ruostehiekka ja punert. likamaa |
|  | hiili |
|  | kivi |



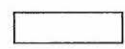


Taipalsaari (Jauhiala) Vaateranta (Jauhialantie 424 Kemiläinen)

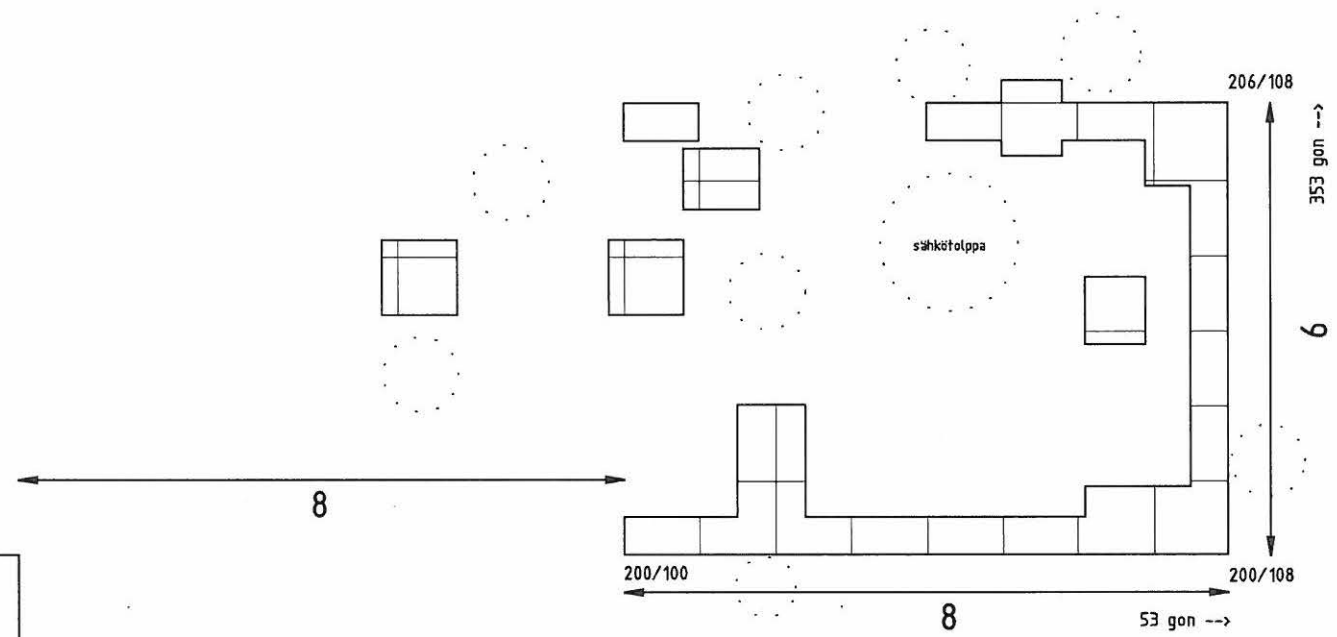
Simo Vanhatalo 1994

yleiskartta 1:100



kartoittaja Vesa Laulumaa

-  koeoja
-  koekuoppa
-  mänty + juuret



tien luiska

Helena Kemiläisen talo
 rakennettu v. 1918
 peruskorjattu v. 1992

piha-alue

tontin raja-aita

TAIPALSAARI (JAUHIALA) VAATERANTA

(Kemiläinen)

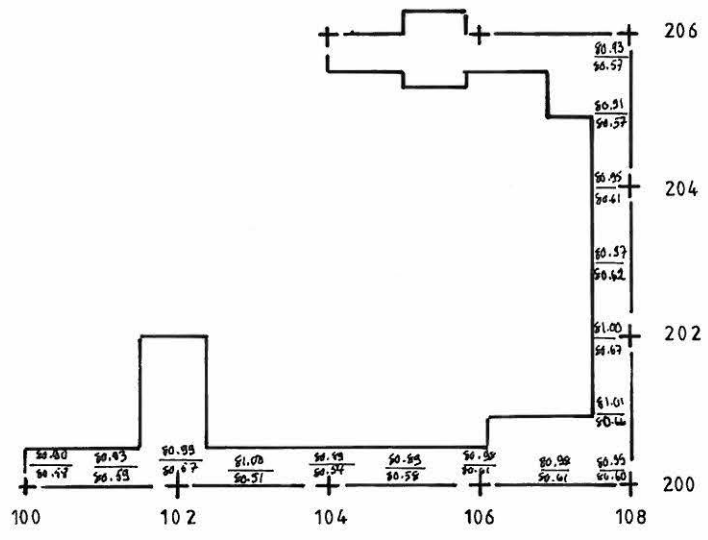
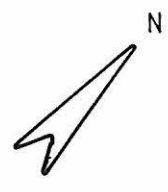
S. Vanhatalo 1994

KOEJOJA 200-206/100-108

Pinta- ja pohjavaaituskartta, mk 1:100

Korkeudet m mpy

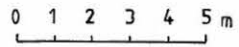
Piirt. V. Laulumaa



Taipalsaari (Jauhiala) Vaateranta (Kuusela)

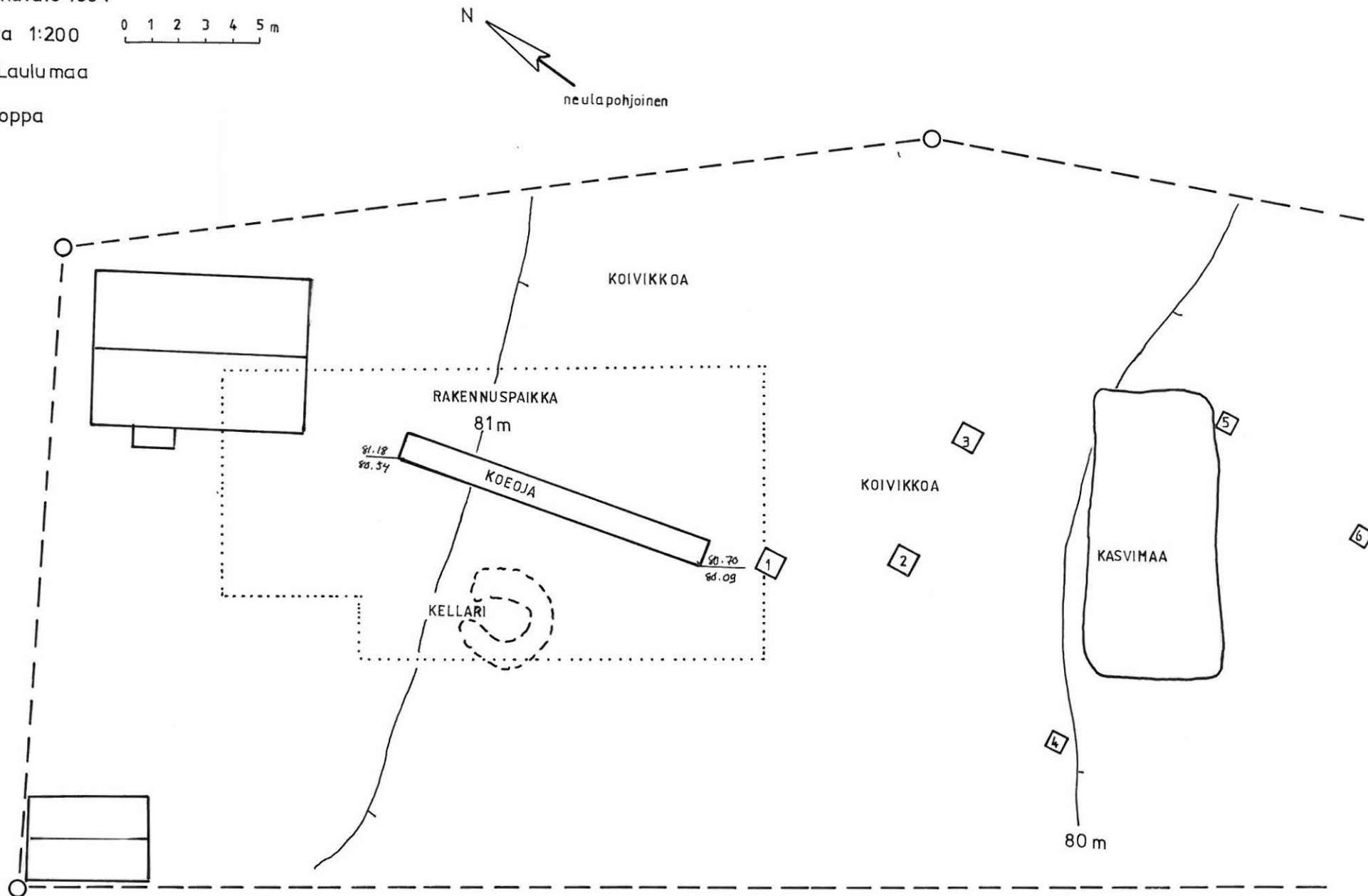
Simo Vanhatalo 1994

yleiskartta 1:200



piirt. V. Laulumaa

☐ koekuoppa





KUVA 1. /F. 100348
 MUINAINEN RANTATÖRMÄ, NOIN 80 M
 MPY KORKEUS KIYRÄLLÄ VALTOJEN TONTILLA,
 KUVATTU IDÄSTÄ.



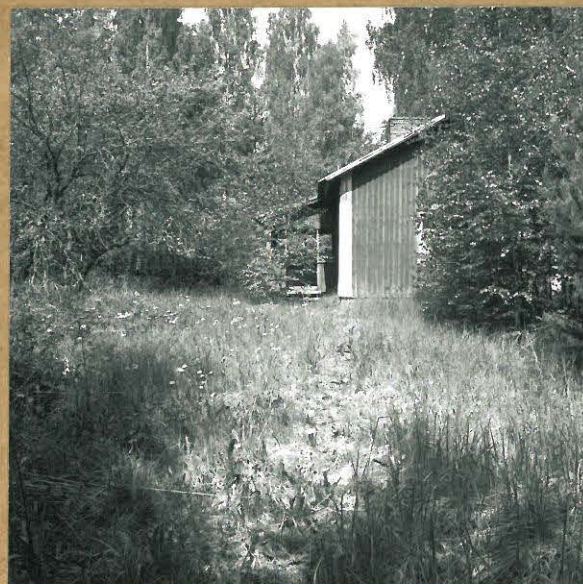
KUVA 2. /F. 100349
 VALTOJEN TONTIN KOSKIJAA KAIVETAAN,
 KUVATTU KAAKOSTA.



KUVA 3. /F. 100350
 KEMILÄISEN TONTTI JA V. 1918 RAKENNET-
 TU ASUINRAKENNUS, KUVATTU KOILLISESTA.



KUVA 4. /F. 100351
 KEMILÄISEN TONTIN KOSKIJAA KAIVETAAN,
 KUVATTU ETELÄKAAKOSTA.



KUVA 5. /F. 100352
 KUUSELAN TONTIN KOSKIJAN
 PAIKKA, KUVATTU KAAKOSTA